

tek nada ta motivirajuća snaga koja može prepoznati smisao u patnji. Svjestan razor-nosti i snage beznađa koje naziva paklom, budući će teolog svoje prvo veliko djelo posvetiti toj gotovo prezrenoj teološkoj temi nade. Govoriti o nadi koju Bog ima za nas nakon razaranja koje je prouzrokovao Drugi svjetski rat, bilo je gotovo uvredljivo. Zato će mladi Moltmann pronaći neočekivanog sugovornika u njemačkom filozofu Ernestu Blochu čiji će mu tekstovi pomoći u problematiziranju tako neumjesne teme kao što je nada. Baš će se taj dijalog s marksistom Blochom pokazati kao originalni pokušaj u posredovanju između lijeve misli i teologije. Iskrenost do ranjivosti postat će temeljna teološka kategorija što određuje cijelu Moltmannovu teologiju koja se uvijek izriče u dijalogu s Drugim. Nije stoga ni čudo da će tema nade ostati ne samo teološki okvir njegove prve knjige, nego vizija svih njegovih budućih radova. Za razliku od svog učitelja Bartha - kod kojeg je našao bar djelomične odgovore na parafrazirano Adornovo pitanje o smislu poezije, to jest teologije nakon Auschwitzta - Moltmannov teološki diskurs započinje eshatologijom.

Eshatologija je nakon Drugog svjetskog rata, uostalom kao i nada, bila neka vrsta doktrinarnog privjeska koji se samo prigodničarski i ovlaš spominjao na stu-

diju teologije. Moltmannova teologija počinje od eshatologije koja u Kristovom križu, mucu i uskrsnuću već u sadašnjosti vidi konačnu pobjedu nad patnjom i zlom. Teolog više nije osoba koja treba nuditi različite interpretacije svijeta, nego prije svega osoba koja u iščekivanju Božjeg kraljevstva radi na preobrazbi svijeta. Proširiti ovu tezu znači primijeniti je na svakog kršćanina i na cijelu crkvu. Teologija nade želi nas uvjeriti da je povijest stvarnost utemeljena na obećanju Božje prisutnosti koju je nadom moguće iskusiti čak i posred neshvatljivih patnji u kakve je gurnut svijet bez Boga.

Premda *Teologija nade* na prvi pogled izgleda kao teološki eksperiment u odnosu na sterilne traktate ondašnjeg vremena, Moltmannov je tekst puno više od toga. Teologija nade je nada za teologiju, teološka metoda ispred svog vremena. U vremenu kada nam je nada potrebija nego ikad, na hrvatskom imamo knjigu koja na maštovit način u nadanju otvara davno zaboravljene prostore dijaloga kršćana i Drugih. *Teologija nade* nije samo prva knjiga iz poznate Moltmannove trilogije (*Raspeti Bog* i *Crkva u sili Duha Svetog*), nego obvezatni priručnik nade koji bi na noćnom ormariću, uz Bibliju i stolnu lampu, trebala imati svaka pobožna duša u tranziciji.

Boris Gunjević

Max Lucado

Usred oluje

Sarajevo, Evanđeoska crkva Sarajevo, 2007., str. 300.

Max Lucado ističe kako su tri njegova naj-sretnija otkrića bila da će mu Bog oprostiti, da će se Denalyn udati za njega i da će ljudi čitati njegova „razbacana piskaranja“.

Knjiga *Usred oluje* predstavlja jedno od njegovih brojnih trećih otkrića – no ta su „razbacana piskaranja“ vrlo smisljena i povezana, bilo da se radi o svakodnevicu ili o

iskustvima Isusa Krista.

Kako se ponašati kada se nađemo u oluji života? Što raditi kada se u jednom trenutku iz idilične situacije nađemo zapljusnuti, pa čak i potopljeni ogromnim valovima? Max Lucado na jednostavan i publicistički način opisuje svakodnevi život bez uljepšavanja ili idealiziranja, ali ne ostavlja čitatelja da se sam snalazi, već ukazuje i na ponašanje Isusa Krista. Poručuje što i kako napraviti kada se plovi kroz oluju, kako dotaknuti jednostavne dubine vlastitog života, kako pretvoriti paniku u mir, stres u spokojstvo i kaos u kontrolu. Kada se naoko odvojeni, pa čak i nepovezani dijelovi počnu slagati, vidimo kako tekstovi sadržavaju misao vodilju što kroz životopisne priče i svjedočanstva vode čitatelja.

Prvi dio, pod naslovom Pritisak zahtjeva, sastoji se od kratkih tekstova usmjerenih na činjenicu da je Isus Krist zadržao svoj spokoj te opisuju kako se oduprijeti raznim zahtjevima. Drugi dio, naslovljen Oluja sumnje, postavlja pitanje s kojim se često susrećemo. Kada smo u nevolji, često nam se čini da Bog ne dolazi te se ponašamo kao i ribari: „Učitelju! Zar ne mariš što ginemo?“ Treći dio, Žaoka neuspjeha, bavi se našom dvojbom - što Bog radi kada pogriješimo. Autor poručuje: „On je bliže nego što ste ikada mogli i sanjati“. Kroz tekstove autor nam pokazuje kako je moguće nadvladati životne oluje iako nam se ponekad čini da one nadilaze naše mogućnosti i sposobnosti. Potrebno je dopustiti Isusu da uđe u našu životnu lađu, da On bude kormilar. Možemo li prepustiti svoje kormilo Njemu? Možemo, ali i trebamo – poručuje Lucado koji podsjeća kako je ovo putovanje kratko, a Isus Krist je taj koji nas je došao, prolazeći kroz oluje, uvjeriti u to.

Kada naši životi postanu koprcanje u vodi, oluji, poplavi, Isus Krist je taj koji dodiruje prestrašena srca. Njegovo pita-

nje „Zašto nemate vjere?“ opomena je da se pogleda, kao apostol Petar, u Krista koji donosi milost i mir, kao što ističe autor, u našu ulicu, u naš život. Na taj način razotkriva se naša lažna sigurnost, pa i slabost vjere. Često, kada nam se čini da su oluje prošle ili da su daleko, kad je površina mora mirna, nastavimo živjeti u lažnim sigurnostima da smo jaki, da imamo vjeru u Boga. Upravo oluje trebaju srušiti tu lažnu sigurnost kako bismo iskusili vlastitu nemoguć, ali i iskreno zavapili za pomoć, Njegovu pomoć. Jer On je začetnik i zaštitnik života koji nas poziva da mu se prepustimo u Njegove ruke, da se oslonimo na Njega i s povjerenjem zaplovimo u budućnost.

Događaji opisani u Evanđelju po Marku u četvrtom poglavlju u velikoj mjeri prožimaju se kroz sadržaj Lucadove knjige, govore o tome kako je Isus rekao svojim učenicima da „idu prijeko“. Ali ubrzo nakon toga dolazi do pobješnjele oluje. A Isus spava, pa njegove riječi „prijedimo preko“ podsjećaju na situacije u našim životima u kojima Bog želi napraviti nešto novo. Često kada želimo napraviti nešto novo, susrećemo se s olujom, s okolnostima koje prijete da nas unište. Kroz takve situacije vjera nam je kušana i opterećuje nas pitanje „Zašto Bog to dopušta?“ Odgovor je vrlo jednostavan. Zato da naučimo kako se ponašati u olujnim vremenima.

Na početku knjige autor opisuje iskustvo jedne ptice koja je greškom završila u usisavaču i bila oprana, nakon čega nije više prekrasno pjevala kao dotad. Na kraju knjige Lucado donosi „Vodič za proučavanje“ kojem je namjera da se s razine razmišljanja pristupi praktičnom djelovanju, unatoč oluji koja se u određenom trenutku pojavi u životu i bijesni. Dodatna motivacija je ta što „Vodič“ nije primarno namijenjen samo individualnom, nego i grupnom radu. Taj dio mogli bismo nazvati „životni

rafting“ u kojem sudjeluje cijela posada čamca što se spušta niz brzu rijeku, ne znajući što je sve očekuje na tom putu.

Čitajući knjigu i prolazeći kroz „Vođič“ kao da prolazimo kroz životni trening ili pripreme kako bismo nastavili, unatoč olujama, sa svojom plovidbom s Isusom Kristom, koji je blizu. Bliže nego što može-

mo sanjati, ističe Lucado. Kao izazov autor poručuje čitatelju da ne zaboravi posljednji Zakon svjetionika: „Pristupite životu kao putovanju na jedrenjaku. Uživajte u pejzažu. Istražite brod. Sprijatelžite se sa kapetanom. Pomalo pecajte. A kada dođete kući, iskrajte se.“

Robert Bogašić

Gene S. Whiting

Zrinski, Međimurje i reformacija

Prilozi poznavanju povezanosti Zrinskih, Međimurja i reformacije u drugoj polovici 16. stoljeća

Bogoslovni institut, Zagreb, 2008., 304 str.

Autor Gene S. Whiting, Amerikanac koji živi u Čakovcu i piše na hrvatskom jeziku, uhvatio se u koštac s vrlo zahtjevnom i još uvijek nedovoljno istraženom temom odnosa Zrinskih, Međimurja i reformacije. U istraživanju se koristio brojnom izvornom građom (145 bibliografskih jedinica) te starijom i novijom literaturom (532 bibliografske jedinice). Jedan dio izvorne građe daje u priložima u originalu i prijevodu na hrvatski jezik. U radu upućuje na izvore i djela koja su domaći znanstvenici često koristili, ali tu ne staje već u istraživanje uključuje relevantnu manje poznatu arhivsku građu te domaća i strana, posebice mađarska, manje poznata no vrlo značajna kulturno-znanstvena djela.

Knjiga uz predgovor i zaključak ima pet poglavlja, dvadeset tri ilustracije i trinaest priloga te kazalo imena, mjesta i pojmova.

U prvome poglavlju naslovljenom Uvod u pozadinu reformacije autor daje povijesni i sociokulturni kontekst reformacije i protureformacije u Europi i Hrvatskoj.

Drugo je poglavlje posvećeno Nikoli IV. Zrinskom. Uz povijesno-genealoške priloge obitelji Zrinski, posebice o prvoj i drugoj ženi Nikole IV., Katarini Frankopan Evi Rosenberg, autor donosi rezultate iscrpnog istraživanja rodbinskih, prijateljskih, vjerskih, kulturnih i političkih veza pojedinih članova obitelji Zrinski. Posebno se usredotočuje na Ivana III. Ungnada i tiskaru Biblijskog zavoda u Urachu pod njegovim upraviteljstvom.

U raspravi o djeci Nikole IV. Zrinskog, kojoj je posvećeno treće poglavlje, autor prati protestantsku vjersku i kulturnu nit u življenju i javnom djelovanju Jurja IV. i njegove braće te njegovih sestara u zrcalu ženidbenih veza.

O drugim poveznicama obitelji Zrinski s reformacijom autor raspravlja u četvrtom poglavlju, gdje ističe da je Juraj IV. imao raznovrsne ozbiljne dodire s brojnim utjecajnim protestantima.

U petom poglavlju autor raspravlja o protestantizmu u Međimurju. U prvome dijelu navodi niz protestantskih ple-